

Docentenhandleiding

E-learning module Informele zorg rondom mensen met dementie

Auteurs Ellen Witteveen (projectleider), Hannie Nanlohy-Sniphout en Mariët Brandts.

Met dank aan De feedbackgroep: Martha Derksen (Wijkteam Kattenbroek-Schothorst), Angelique Heerdink (Handje Helpen), Mary Machielsen (Vivium), Heidi Massink (Leger des Heils).

Studenten: Lois Bokkinga, Martine van Dam, Bregje van Hees (Opleiding SPH-4)

Deze e-learning module is ontwikkeld door docenten van Hogeschool Utrecht, werkzaam voor het lectoraat Participatie, Zorg en Ondersteuning (Kenniscentrum Sociale Innovatie), met medewerking van professionals uit de sociale sector en studenten. Mede mogelijk gemaakt door financiering vanuit het ZonMW programma Nationaal Programma Ouderenzorg- Memorabel.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
De opbouw van de e-learning module.....	4
Leerstijlen van Kolb.....	6
Leerfasen en leerproces.....	6
Gebruiksuggesties.....	7
Bijlage 1 Competentieprofiel Professionele ondersteuning Informele Zorg.....	8
Bijlage 2 Overzicht van de taakgebieden gekoppeld aan de thema's.....	11
Bijlage 3 Overzicht van de opdrachten inclusief de leerstijlen.....	12
Bijlage 4 Een lijst met vragen die de docent achter de hand kan houden.....	17

Inleiding

Vanuit verschillende ontwikkelingen, waaronder maatschappelijke en financiële, ontstaat in Nederland de beweging tot het anders organiseren van zorg en ondersteuning.

Onderdeel hiervan is dat de overheid wil dat er grotere aandacht is voor de inzet van, en mogelijkheden voor, informele zorg. De professionele zorgverlener moet de informelezorger meer als gelijkwaardig partner beschouwen. Daarnaast moet een professional aandacht hebben voor de ondersteuning en mogelijke overbelasting van de informele zorg. De overheid stimuleert een betere samenwerking tussen, - en deskundigheidsontwikkeling van, formele en informele zorg.

In juli 2015 is door diverse professionals en docenten van Hogeschool Utrecht een competentieprofiel vastgesteld (zie bijlage 1). Deze is bedoeld ter aanvulling van bestaande opleidingsprofielen. Hoewel in bestaande opleidingsprofielen het samenwerken met informele zorg vaak wel een plek krijgt, blijkt er om echt goed samen te kunnen werken met informele zorg, meer nodig.

Om deze competenties daadwerkelijk te kunnen verwerven is deze e-learning module ontwikkeld. Deze e-learning module is bedoeld voor studenten en professionals die op mbo-niveau (niveau 3 en 4) of op hbo- niveau (niveau 6) een opleiding volgen of werkzaam zijn in de sector zorg en welzijn. Het gaat dan om opleidingen en functies zoals:

- Maatschappelijke zorg
- Social Work
- Verpleegkundige
- Verzorgende

In deze docentenhandleiding vindt u aanvullende informatie over het gebruik van deze e-learning module.

De opbouw van de e-learning module

Op de startpagina van de e-learning module ziet u vier *introductiefilms*. In deze korte films wordt een wegwijzer gegeven. Dit betreft achtergrondinformatie over de inhoud van de e-learning module en een korte toelichting op de werkwijze van de e-learning module. Zeker wanneer u meerdere opdrachten uit de e- met de studenten wilt gaan doen, is het aan te raden te starten met deze films.

De *warming-up* dient meerdere doelen. Ten eerste om een indruk te krijgen en het introduceren van de thematiek van de e-learning module. Daarnaast biedt het studenten, en u als docent, de mogelijkheid om voorkennis te testen. U kunt ervoor kiezen om studenten met opdrachten aan de slag te laten gaan over de thema's die zij in de warming-up het lastigst vonden.

Vervolgens vindt u rechtsboven op de pagina een aantal knoppen. Dit zijn *literatuur*, *toolbox*, *films*, *begrippenlijst*, *competentieprofiel* en *thema's*. Hierna volgt een korte beschrijving van wat hiermee bedoeld wordt.

Met *literatuur* wordt kernliteratuur bedoeld. Dit zijn boeken, artikelen en websites die de kern vormen van belangrijke literatuur rondom het thema informele zorg en dementie. Een deel van deze kernliteratuur wordt ook gebruikt in de opdrachten. Het overig deel is aanvullend te gebruiken.

Met *toolbox* wordt een gereedschapskoffer bedoeld. Hierin worden tools en instrumenten beschreven die van belang zijn bij het werken met informele zorg rondom mensen met dementie. Een deel van deze tools, zoals de meetinstrumenten, zijn gebruikt in de opdrachten. Het overig deel is aanvullend te gebruiken.

Onder *films* vindt u films over de thema's die belangrijk zijn in het werken met informele zorg rondom dementie. Deze films zijn te gebruiken bij de opdrachten (dit wordt vaak vermeld). Als docent of trainer kunt u de films ook gebruiken ter introductie van een les of bijeenkomst.

De *begrippenlijst* bevat een groot deel van de woorden die in de opdrachten en/of in de lijsten zijn gebruikt en die een nadere verklaring vragen. In deze begrippenlijst worden voor deze woorden definities, uitleg of verklaringen gegeven.

In het *competentieprofiel* is een overzicht te vinden van de competenties (op mbo- en hbo-niveau) waaraan in deze e-learning module gewerkt kan worden. In het competentieprofiel wordt uitgegaan van de taakgebieden die de hoofdactiviteiten van de sociaal werker weergeven. Dit zijn de taakgebieden:

- Vinden
- Herkennen
- Versterken
- Verlichten
- Verbinden

De competenties zijn uitgewerkt op deze taakgebieden en op mbo-en hbo-niveau. In de verschillende opdrachten is steeds te zien aan welke competenties er gewerkt wordt.

In het onderdeel *thema's* komen vijf thema's aan bod. Dit zijn de thema's die in het oorspronkelijke (competentie)profiel Informele Zorg zijn opgesteld. Wanneer er wordt gewerkt met informele zorg dan gaat het namelijk om:

- 1) De gevolgen van dementie op de naaste(n)
- 2) Samenwerken met de mantelzorger
- 3) Versterken en benutten van het sociale netwerk
- 4) Kennis van de sociale kaart
- 5) Interdisciplinaire samenwerking.

Per thema volgt eerst een introductietekst op het thema waarna er geklikt kan worden op MBO-HBO om per thema bij de opdrachten te komen. De opdrachten kunnen onafhankelijk van elkaar worden gemaakt. Per opdracht worden steeds de volgende vragen gesteld:

Aan welk thema wordt er gewerkt?

Bij welke kerntaak hoort de competentie en bijbehorende opdracht? Aan welke competentie(s) wordt gewerkt?

Wat is het onderwerp van de opdracht?

Waar past de werkvorm in de leercyclus van Kolb? (zie uitleg hieronder)

Wordt er individueel of in een groepje gewerkt?

Hoeveel tijd staat er voor de opdracht?

Dat ziet er als volgt uit (voorbeeld)

Gevolgen van de dementie op de naaste(n)	
Kerntaak:	Vinden
Competentie(s) waar in deze opdracht aan gewerkt wordt:	Heeft in het werken met degene met dementie ook oog voor de situatie van de mantelzorger.
Onderwerp:	Inleven in de situatie van de mantelzorger
Werkvorm (Kolb):	Reflecteren
Individueel/ groep:	Drietallen
Benodigde tijd:	60 minuten

Leerstijlen van Kolb

Bij de introductie van de opdrachten wordt, naast taakgebieden, competenties en onderwerp, ook de meest op de voorgrond tredende werkstijl aangegeven. Bij deze werkstijl wordt gebruik gemaakt van de leerstijlen van Kolb.

Leerstijlen zijn verschillende manieren van leren. De psycholoog Kolb heeft onderzoek gedaan naar de verschillende manieren waarop mensen leren. Volgens Kolb zijn in een leerproces verschillende fasen te onderscheiden, zoals het verzamelen van informatie, het toetsen van nieuwe inzichten, het nadenken over dingen die je overkomen en dingen in de praktijk brengen.

Er worden door Kolb vier leerfasen en leerstijlen in het leerproces onderscheiden. Het gaat om het concreet ervaren (Doener), reflectief waarnemen (Bezinner), abstracte begripsvorming (Denker) en actief experimenteren (Beslisser) (Bartlema¹).

Leerfasen en leerproces

Fase 1 **ervaren** - Concreet ervaren (onderdompelen)

Fase 2 **reflecteren**- Waarnemen en overdenken (reflecteren)

Fase 3 **conceptualiseren**- Abstracte begripsvorming (verklaren/ inzicht)

Fase 4 **toepassen**- Actief experimenteren (toepassen)

Kolb beschrijft de 4 leerfasen als een leercyclus; de leerfasen herhalen zich voortdurend en (meestal) opvolgend. Het hoogste leerrendement kan volgens Kolb behaald worden indien in het leerproces al deze fasen worden doorlopen.

De begeleidend docent kan in de introductie op de opdracht in één oogopslag zien op welke leerstijl de nadruk ligt. Naast keuzes op basis van competenties en onderwerp, kan de leerstijl maatwerk geven voor een groep of een individuele student. Wanneer bijvoorbeeld een student of een studentengroep moeite heeft met reflecteren, kan worden gekozen voor een opdracht waarin die manier van leren voorop staat.

In de bijlage van deze Docentenhandleiding vindt u een overzicht van alle opdrachten per onderwerp en de daaraan gekoppelde leerstijl.

¹ Bertlema, Tjeerd (2014). Leidmotief. Handboek leiderschap en persoonlijke ontwikkeling. Amsterdam: Boom/ Nelissen

Gebruiksuggesties

De e-learning module is zo opgesteld dat studenten in principe zelfstandig kunnen werken. De docent heeft de rol aan te vullen, verdieping te zoeken, te stimuleren en te enthousiasmeren.

Uit de pilot die gedaan is onder 60 mbo-studenten studenten en 15 hbo-studenten, blijkt dat de betrokkenheid van studenten bij de opdrachten verschilt. Zij geven zelf aan² dat de mate van betrokkenheid te maken heeft met de wijze waarin de opdrachten aansluiten op de eigen ervaring. In sommige opdrachten wordt hier expliciet naar gevraagd. De docent kan hierin ook een belangrijke rol innemen. Bevrage de studenten op hun eigen ervaring (privé, stage, werk) en probeer de koppeling te maken naar de opdrachten.

Studenten kunnen de opdrachten bestempelen als ‘simpel’³ of zij kunnen snel door de opdrachten heen gaan. De docent speelt een belangrijke rol in het stimuleren om verdieping aan te brengen. U kunt als docent sturen door bijvoorbeeld de studenten na afloop een klassikale terugkoppeling te laten geven of hun opdrachten (digitaal) in te laten leveren. U kunt verdiepende vragen stellen of studenten de mogelijkheid geven om bronnen op een rustige plek door te nemen.

In een aantal opdrachten is er bewust voor gekozen om niet alle voorbeelden of literatuur ‘voor te kauwen’. Mocht u hierbij weerstand ervaren, dan kunt u uitleggen dat ook het zelf op zoek gaan naar de juiste informatie, een vaardigheid is van de sociale professional.

Wij wensen u veel plezier met uw studenten bij het gebruik van deze e-learning module.

² Pilot waarin de opdrachten zijn uitgetest op Hogeschool Utrecht en ROC Midden Nederland.

³ Pilot waarin de opdrachten zijn uitgetest op Hogeschool Utrecht en ROC Midden Nederland.

Profiel in schema

Taakgebied	Competenties
Vinden	
De professional zoekt de mantelzorger actief op. Hij weet de mensen te bereiken die zorgen voor een naaste.	De professional: <ul style="list-style-type: none"> ■ Heeft de intentie om op zoek te gaan naar informele zorgers ■ Kan op een outreachende manier contact leggen met de persoon, diens naasten en met mensen in het sociale netwerk
Herkennen	
Laat mantelzorgers ervaren dat hij weet wat de gevolgen van dementie en NAH kunnen zijn.	De professional: <ul style="list-style-type: none"> ■ Heeft veel kennis van dementie en NAH: de zichtbare en onzichtbare gevolgen, kan die kennis overbrengen o.a. door praktische voorbeelden te geven ■ Kan het eigen proces van de mantelzorger herkennen en ondersteunen ■ Begrijpt dat inzet van familie en vrienden een andere impact heeft dan vrijwillige inzet
Versterken	
Het versterken van mantelzorgers in hun regie en positie.	De professional: <ul style="list-style-type: none"> ■ Bespreekt hoe partners zo goed mogelijk met elkaar kunnen omgaan ■ Kan bespreken hoe partners samen verder gaan in intimiteit en seksualiteit ■ Vergroot de draagkracht van de mantelzorger door te leren hoe iemand actief zijn situatie kan veranderen ■ Stimuleert de mantelzorger om zijn eigen leven te blijven leven en maakt hem attent op de valkuilen van het 'mantelzorger zijn' ■ Maakt bespreekbaar wat er moet gebeuren wanneer de mantelzorger voor korte of voor langere tijd wegvalt ■ Stimuleert de mantelzorger de regierol te nemen in het (organiseren van het) netwerk ter voorkoming van isolement

Taakgebied	Competenties
<p>Het versterken van het sociale netwerk.</p>	<p>De professional:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ■ Is in staat het netwerk bij elkaar te brengen, voorlichting te geven en te kijken wie een rol kan spelen ■ ■ Kan informatie geven over de specifieke beperking en gedragskenmerken van dementie en NAH en hoe daar adequaat mee om te gaan ■ ■ Ondersteunt het denken over het invulling geven aan de vernieuwde relatie(s) ■ ■ Maakt het mogelijk dat het sociaal netwerk een plan maakt voor de toekomst
<p>Verlichten</p>	
<p>Het organiseren van ondersteuning om ervoor te zorgen dat mantelzorgers de mantelzorgtaken kunnen (blijven) uitvoeren.</p>	<p>De professional:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ■ Heeft bijzondere aandacht voor situaties rond dementie en NAH waarbij (jonge) kinderen zijn betrokken ■ ■ Maakt morele dilemma's bespreekbaar ■ ■ Is ondernemend en proactief in het voorkomen van isolement van de mantelzorger ■ ■ Kent de gespecialiseerde organisaties die respijtzorg geven zoals logeerhuizen/ dagbesteding ■ ■ Schakelt vrijwilligersorganisaties in ten behoeve van de persoon met hersenletsel of ten behoeve van de mantelzorger en doet een warme overdracht naar desbetreffende coördinator ■ ■ Kijkt naar mogelijkheden van ondersteuning door een vrijwilliger als respijtzorg er of als mantelzorgmaatje ■ ■ Weet op basis van welke criteria een matching met vrijwilligers kan plaatsvinden ■ ■ Maakt de mantelzorger attent op de mogelijkheden van ondersteuning van ervaringsgenoten (zoals gespreksgroepen georganiseerd door Steunpunten Mantelzorg)

Taakgebied	Competenties
Verbinden	
<p>Het leggen van verbindingen tussen formele en informele zorg en ondersteuning.</p>	<p>De professional:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Kent de sociale kaart, en de mogelijkheden die deze biedt voor mensen met dementie en NAH en de mantelzorgers ■ Heeft kennis van het regionale aanbod op gebied van zorg, arbeid, dagbesteding en is tevens bekend met gespecialiseerde voorzieningen ■ Heeft kennis van het regionale aanbod van vrijwilligerszorg ■ Kan buiten de gebaande paden denken en doen, zoekt keer op keer naar passende voorzieningen en passende ondersteuning ■ Kent de kracht van een maatje en stimuleert de mantelzorger om daar gebruik van te maken ■ Kan 'beginnende' mantelzorgers in contact brengen met een ervaringsdeskundige mantelzorger ■ Stemt af met de mantelzorger en indien nodig ook anderen uit het sociale netwerk van de cliënt over de met de vrijwilliger afgesproken taken, verantwoordelijkheden en beperkingen van de vrijwilliger

Bijlage 2 Overzicht van de taakgebieden gekoppeld aan de thema's

Thema's /	Kennis van de gevolgen van dementie op de naaste(n)	Professionele Samenwerking met de directe naaste	Ondersteunen en versterken van het sociale netwerk	Kennen en gebruiken van de sociale kaart	Interdisciplinaire samenwerking
Taakgebieden					
Vinden	X				
Herkennen	X	X			
Versterken		X	X		
Verlichten		X	X	X	X
Verbinden				X	X

Bijlage 3 Overzicht van de opdrachten inclusief de leerstijlen

De gevolgen van de dementie op de naaste(n)	
Hbo-opdrachten	
Taakgebied Vinden	
De mantelzorg in beeld	Conceptualiseren, toepassen
Outreaching werken	Conceptualiseren, toepassen
Taakgebied Herkennen	
Minicollege over de gevolgen van dementie op de naaste(n)	Conceptualiseren, toepassen.
Film over een complexe mantelzorgsituatie	Ervaren
Herkennen van gevoelens en dilemma's van naaste(n)	Ervaren , reflectie
Morele dilemma's	Toepassen
Mbo- opdrachten	
Taakgebied Vinden	
Inleven in de situatie van de mantelzorg	Reflecteren
Openingsvragen naar de mantelzorg	Ervaren
Vragende houding	Ervaren
Niet plus gevoel	Toepassen
Taakgebied Herkennen	
Mini college over de gevolgen van dementie op de naaste(n)	Conceptualiseren, toepassen
Vragende houding	Reflecteren, ervaren
Onzichtbare mantelzorg	Conceptualiseren, toepassen

Samenwerken met de mantelzorger

Hbo-opdrachten

Taakgebied Herkennen

Morele dilemma's	Conceptualiseren, toepassen
Rouwprocessen	Conceptualiseren, toepassen
Screeningsinstrumenten	Ervaren

Taakgebied Verlichten

Combineren van de zorgtaak en overige bezigheden	Ervaren
De mate van zelfredzaamheid	Conceptualiseren, toepassen
Regelen van respijtzorg	Conceptualiseren, toepassen

Taakgebied Versterken

Lotgenoten contacten	Conceptualiseren, toepassen
Maken van een analyse	Reflecteren
Vormen van zorg en ondersteuning	Conceptualiseren, toepassen
Vragende houding	Ervaren, toepassen

Mbo-opdrachten

Taakgebied Herkennen

Eigen proces van de mantelzorger	Conceptualiseren, toepassen
Oog hebben voor rouwprocessen	Conceptualiseren, reflecteren

Taakgebied Verlichten

Casemanagement	Toepassen
Respijtzorg	Conceptualiseren

Taakgebied Versterken

Ervaringskennis	Reflecteren
Mantelzorg en zingeving	Ervaren, reflecteren

Versterken en benutten van het Sociale Netwerk

Hbo-opdrachten

Taakgebied Verlichten

Heel het Leven	Conceptualiseren, toepassen
Inschakelen en overdracht van vrijwilligersorganisaties	Ervaren en inzicht
Instrumenten en methoden	Conceptualiseren
Inzet van vrijwilligers in een verpleegsetting	Reflecteren, toepassen
Criteria voor mantelzorgers bij het inzetten van informele zorgers	Ervaren, conceptualiseren
Taken, verantwoordelijkheden en beperkingen van vrijwilligers	Conceptualiseren

Taakgebied Versterken

Advies geven aan naaste(n)	Toepassen
Betekenisvolle activiteiten	Reflecteren
Het perspectief van het netwerk leren kennen	Reflecteren, toepassen
Burgervriendschappen	Conceptualiseren
Plan voor de toekomst	Toepassen
Sociale steun	Ervaren
Veranderende relaties	Toepassen

Mbo-opdrachten

Taakgebied Verlichten

Bespreken van vrijwilligers inzet	Ervaren
Instrumenten en methoden	Toepassen
Heel het Leven	Toepassen, conceptualiseren
Ontspoorde mantelzorg	Ervaren, conceptualiseren

Taakgebied Versterken

Advies geven aan de naaste(n)	Toepassen
Betekenisvolle activiteiten	Reflecteren
Veranderende relaties	Ervaren
Wederzijdsheid en de kunst van het vragen stellen	Toepassen
Kennis van de sociale kaart	
Hbo-opdrachten	
Taakgebied Verlichten	
Mantelzorgmaatje vinden	Ervaren, toepassen
Samenwerking professionals rond informele netwerken	Reflecteren
Zoeken naar zorg	Toepassen, conceptualiseren
Organiseren mantelzorg ervaringsgenoten	Ervaren
Taakgebied Verbinden	
Netwerkbenadering van gemeenten	Toepassen
Werk en mantelzorg	Conceptualiseren, toepassen
Mbo-opdrachten	
Taakgebied Verlichten	
Mantelzorgmaatje	Ervaren
Organiseren mantelzorg ervaringsgenoten	Toepassen, reflecteren
Zoeken naar Zorg	Toepassen, reflecteren
Taakgebied Verbinden	
Verbeteren van verpleeghuisvoorzieningen	Reflectie
Interdisciplinaire samenwerking	

Hbo-opdrachten

Taakgebied Verlichten

Casemanagement	Conceptualiseren
Knelpunten en beleid in mz ondersteuning	Ervaren en Conceptualiseren
Respijtzorg	Toepassen
Levens einde en wilsbeschikking	Reflecteren, conceptualiseren

Taakgebied Verbinden

Weet de professionals te vinden	Toepassen
Overstijgend adviseren en coachen	Toepassen

Mbo-opdrachten

Taakgebied Verlichten

Respijtzorg	Toepassen
Signaleren en bespreken knelpunten	Reflecteren
Levens einde en wilsbeschikking	Reflecteren, conceptualiseren

Taakgebied Verbinden

Benutten kennis en vaardigheden van andere professionals	Reflectie en Conceptualiseren
Dementieplatform	Toepassen

Bijlage 4 Een lijst met vragen die de docent achter de hand kan houden

Hieronder vindt de docent allerlei typen vragen ter ondersteuning van de e-learning module. Het zijn vragen die de docent achter de hand kan houden bij het begeleiden van de opdrachten uitvoering van de studenten. Er is een onderscheid gemaakt in **oriëntatievragen** (over de begrippen, over de casussen, over de organisatie, over de wet- en regelgeving); **dialoogvragen** (over de regiefunctie, over de samenwerkingsrelatie met de vrijwilliger, over het vergroten van het netwerk); en **verdiepingsvragen** en **specifieke** vragen over te behalen competenties.

Oriëntatievragen

Over de begrippen

- Ken je de begrippen die in deze casus geïntroduceerd worden? Zo ja, leg het aan anderen in je groep uit. Zo nee, zoek met elkaar de begrippen op. Nu je de betekenis weet, lees de casus nog eens door en bespreek met elkaar of je er op een andere manier tegenaan kijkt.
- Mantelzorg is een lastig begrip wanneer de mantelzorger eigenlijk de opvoeder is. Ga eens met elkaar in gesprek over die verschillende rollen. Wanneer wordt opvoeden mantelzorgen? Hoe ziet dat er in concrete taken uit? Welke professionele ondersteuning denk je dat mantelzorgers/ouders/brusjes kunnen gebruiken?
- Ga eens na wat de definitie van mantelzorgen is. Valt de informele zorg in deze casus onder deze categorie? Denk je dat ze zichzelf zien als mantelzorger? Welke professionele ondersteuning denk je dat de informele zorgher/mantelzorger kan gebruiken?

Bij de casussen

- Welke informele zorg is in deze casus beschikbaar? Denk ook in termen van beschikbare activiteiten.
- Wie is hier de primaire hulpvrager?
- Aan wie zou je welke vragen stellen? Benoem de vragen die je hebt.
- Welke personen zijn er in beeld en welke personen mis je? Wie zou je verder betrekken en hoe zou je dat aanpakken?
- Welke vaardigheden heb je volgens jou nodig om te kunnen handelen?
- Welke kennis heb je volgens jou nodig om hier te kunnen handelen? Waar kun je de kennis vinden? Ga hiernaar op zoek.

Over de organisatie, wet- en regelgeving

- Welke instanties/ organisatie met betrekking tot informele zorg hebben een aanbod dat aansluit bij deze casus?

- Welke initiatieven/ projecten zijn er op het gebied van informele zorg?
- Wat is de wet- en regelgeving op het gebied van informele zorg in relatie tot deze casus?
- Wat zijn de wettelijke kaders met betrekking tot informele zorg in relatie tot deze casus?
- Wat zijn de financiële mogelijkheden/ regels voor informele zorg in relatie tot deze casus?
- Wat zijn de organisatorische mogelijkheden/ regels voor informele zorg in relatie tot deze casus?

Dialogovragen

Over de regiefunctie

- Hulpverlening richt zich primair op de zorg voor de cliënt. Wie is er verantwoordelijk voor de zorg voor naasten in situaties zoals in de casussen geschetst wordt?
- Hoe zou de ideale samenwerking tussen cliënt, naasten en professional er uitzien? Hoe zou deze samenwerking kunnen bijdragen aan inclusie (van de cliënt, vrijwilliger)?
- Wie zou regie moeten hebben in de samenwerking tussen cliënt, naasten en hulpverlening? Waarom zou deze juist de regie moeten hebben? Is er sprake van gelijkwaardigheid van professionals en informele zorgers?
- Worden familie en vrienden aangesproken op het nemen van een regiefunctie?
- Wanneer zou je als hulpverlener negatief adviseren over de betrokkenheid van naasten bij het hulpverleningsproces?

Over samenwerkrelatie met de vrijwilliger

- Zou jij als professional met vrijwilligers op basis van gelijkwaardigheid willen en kunnen werken?
- Hoe kun je de vrijwilliger erkenning geven voor de inzet?
- Maakt het voor jou als professional, uit welke kwetsbaarheid een vrijwilliger waar je mee samenwerkt, heeft?
- Hoe kun je ervoor zorgen dat je als professional de bijdrage van vrijwilligers met een kwetsbaarheid niet hindert?
- Is een vrijwilliger met een kwetsbaarheid voor jou vooral onderdeel van de doelgroep of een (vrijwillige) samenwerkingspartner?

Over het vergroten van het netwerk

- Er heeft een EKC plaatsgevonden. Dat blijkt niet voldoende om het netwerk groter te maken en/of mensen te vinden die respijtzorg aan de naasten durven of willen geven. Wat nu te doen?

- Probeer je eens in te denken in de situatie van de informele zorg. Hoe kan de professionele zorg een aandeel leveren om ervoor te zorgen dat het netwerk van de informele zorgers hen beter begrijpt? Wat kan gedaan worden om de familie/vriendenkring te behouden?
- Het netwerk van bestaat slechts uit zijn moeder. Welke mogelijkheden zijn er om zijn netwerk te verstevigen? Hoe zou jij dat aanpakken?
- Het lijkt niet onlogisch dat gaat afzakken in destructief gedrag. Wat kan in samenspel met de ouders gedaan worden om dit te beperken en hem aan te sporen meer zelfredzaam te zijn? Welke mogelijkheden geeft de gemeente hiertoe?
- Enkele mensen (oom, broer, zus, ouders) voelen zich verantwoordelijk voor Wat kan gedaan worden om de steun van hen te verduurzamen ook gezien het feit dat steeds minder van hen accepteert? Welke voorzieningen kunnen daarbij helpen?
- Zelfstandig wonen lijkt voor zonder professionele ondersteuning net een brug te ver. Op welke manier kan ervoor gezorgd worden dat een nieuw netwerk om zich heen krijgt dat steunend is en waar hij een beroep op kan en wil doen? Welke acties kan/wil de gemeente financieren?

Verdiepingsvragen

- ‘Wat heb ik geleerd, ik heb alleen maar huishoudschool,’ zegt een vrijwilligster over zichzelf. Tegenwoordig stellen veel organisaties de eis dat hun vrijwilligers zich scholen of bijscholen in relatie tot hun vrijwilligerswerk. Zie jij naar aanleiding van deze casus redenen om de vrijwilliger te laten bijscholen op een bepaald gebied? Vind jij in zijn algemeenheid dat organisaties hun vrijwilligers kunnen verplichten tot het volgen van een bepaalde cursus?
- Het PGB is een instrument om zorg in te kopen, relatief goedkoop als je het afzet tegen intramurale zorg. Het PGB zou overgenomen moeten worden door de gemeente. Welke keuzes maken de gemeenten hierin waar het gaat om mensen zoals in deze casus?
- De coördinator vrijwilligers van het wijksteunpunt zegt over de begeleiding en samenwerking met de vrijwilligers: ‘Wij benaderen onze vrijwilligers niet wezenlijk anders dan onze cliënten’. Wat zou deze professional met deze uitspraak bedoelen?
- Een vrijwilliger kondigt aan bij de coördinator van de organisatie, dat zij per direct stopt als vrijwilligster. Zij voelt zich overruled en niet in haar waarde gelaten door de nieuwe vrijwilligster die erbij gekomen is. Stel je voor dat jij die coördinator bent. Hoe ga jij dan om met het

feitelijke vertrek van de vrijwilliger? Wat doe je richting vrijwilliger? Welke theorieën en methodieken die je tijdens je opleiding hebt gehad, zou je hierbij toepassen?

- Zoek een actueel artikel over vrijwilligerswerk. Welke visie op vrijwilligerswerk voert de boventoon in dit artikel en welke argumenten (voor- en- tegen) worden in het artikel opgevoerd?

Specifieke vragen m.b.t. professionele competenties in samenwerken met de informele zorg

- Wat moet een Sociaal Werker op hbo-niveau minimaal weten en kunnen (in termen van competenties) waar het gaat om samenwerking met informele zorgers?
- Ga bij de gekozen casus na welke competenties de professional nodig heeft om met de informele zorg samen te werken. Maak hiervoor gebruik van het competentieprofiel.